

Vaders en psychopathologie

Een ondergeschoven kindje

18 april 2018
Utrecht

Lies Wenselaar, kinder- en jeugdpsychiater
lwenselaarkopkvo@upcmail.nl

dik

dun

groot

impulsief

uithuizig

klein

bedachtzaam

huismus

lief

vervelend

alleenstaand

met
partner

thuis
wonend

elders
wonend

marathonloper

boekenwurm

rustig

druk

zorgzaam

verwaarlozend

vaders met
kinderwens

vaders met
hekel aan
kinderen

Video Still face experiment with fathers

- <https://youtu.be/6czxW4R9w2g>

Baby op huisartsenpost

Moeder met baby van 3 maanden op huisartsenpost: 'mijn baby is zo stil'.

Onderzoek baby: ernstig ondervoed en uitgedroogd, meerdere fracturen.

Vader heeft losse handjes en is bekend met persoonlijkheidsstoornis, polydrugsgebruik en alcoholisme.

Wat is dood?

Kleuter van 4 jaar tegen buurvrouw: 'wat is dood? Papa zegt dat hij dood wil'.

Buurvrouw: 'waar is papa nu?'

Kleuter: 'thuis, te slapen, al heel lang. Ik duwde, maar hij bleef slapen'.

Buurvrouw gaat kijken, vindt vader bewusteloos op bed met lege fles alcohol en leeg potje medicijnen op de grond.

Geen dorst

Kleuter van 5 jaar weigert te drinken.

Waarom niet drinken?

'Papa zegt dat er gif in zit, daar ga je dood van en ik wil niet dood, dan word ik nooit meer wakker zegt papa'.

Vier groepen vaders

Vaders met relatief gezonde vaderrol

Vaders met licht tot matig aangedane vaderrol

Vaders met ernstig aangedane vaderrol

Vaders die heen en weer lopen tussen deze rollen

Vader met relatief gezonde vaderrol

- Houdt kind weg van eigen problematiek
- Is stabiel, redelijk geduldig en gezellig
- Kan inschatten wat kind nodig heeft en hier naar handelen
- Kan kind koesteren, verzorgen, ondersteunen, leiding en stimulans geven
- Kan steun vragen als het nodig is
- Betrokken bij opvoedingstaken
- Goede contactname met kind ondanks psychopathologie

Goede wijze van contactname versus contactproblemen/hechtingsproblemen

- Actief en wederkerig
- Uitnodigend tot contact
- Vertrouwen in de ander en zelfvertrouwen verhogend/bevestigend
- Gevoel van veiligheid versterkend
- Plezier verhogend
- Stimulerend om te herhalen
- Competentie verhogend
- **DUS: constructief i.p.v. destructief**

Vader met licht tot matig aangedane vaderrol

- Erkent eigen problemen, maar kan kind hier niet van weg houden
- Maakt zich zorgen over invloed van eigen problemen op kind
- Heeft of accepteert hulp voor zichzelf en/of kind
- Opvoedingstaken gaan zwaar vallen
- Contactname met kind moeizaam

Oogcontact/Kijken

Ruiken

Voelen

Volgen

Vasthouden, klampen

Geluiden maken

Lachen

Huilen

Letterlijk vragen om contact

Oogcontact/Kijken

Ruiken

Voelen

Volgen

Vasthouden, klampen

Geluiden maken

Lachen

Huilen

Letterlijk vragen om contact

Vader met ernstig aangedane vaderrol

- Is bezig met overleven, altijd moe, leeft in eigen wereld
- Heeft geen idee van behoeftes van partner of kind
- Betrekt alles op zichzelf
- Kind wordt gezogen in problematiek van vader
- Emotioneel zeer instabiel, verstoorde agressieregulatie
- Zoekt soms hulp, vaak inadequaat, adviezen worden niet opgevolgd, afspraken niet nagekomen.
- Verwaarloost zichzelf en de omgeving
- Kan op geen enkel gebied kind ondersteunen, stimuleren, beschermen en positieve affectie bieden
- Voert geen passende opvoedingstaken uit
- Contactname met kind in dieptepunt

CONTACT MAKEN

Kijken

Kijken

Ruiken

Ruiken

Voelen

Voelen

Volgen

Volgen

Grijpen, vasthouden, klampen

Grijpen, vasthouden, klampen

Geluiden maken

Geluiden maken

Lachen

Lachen

Huilen

Huilen

Letterlijk vragen om contact

Letterlijk vragen om contact

terugtrekken

terugtrekken

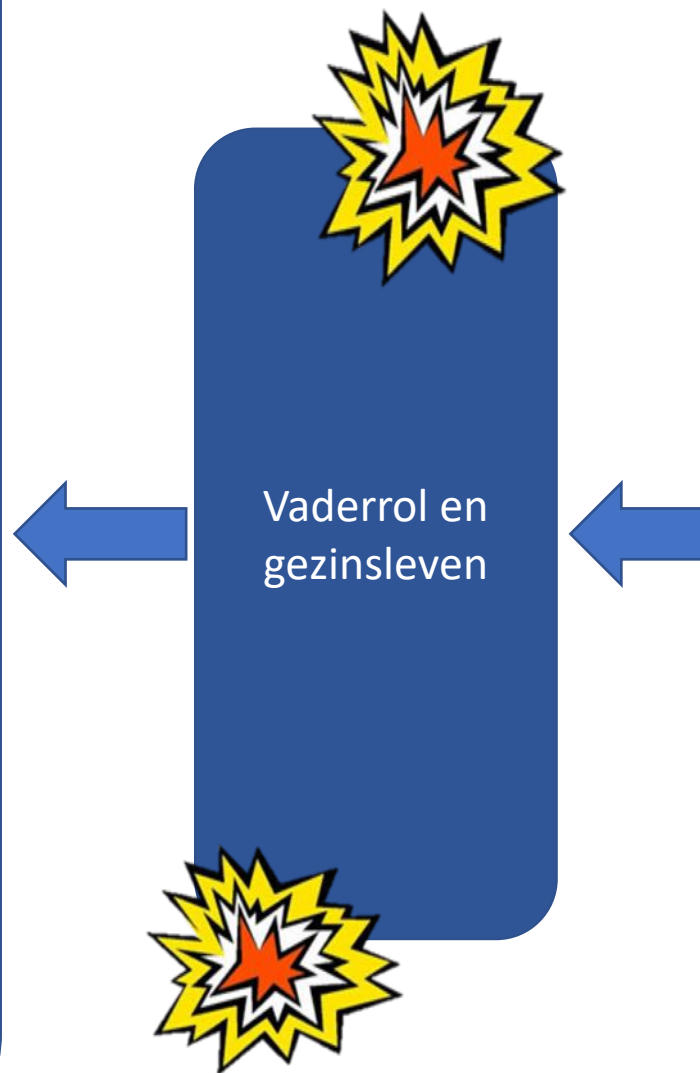
Vader ziek omdat?

- Overbelasting door vaderschap?
- Reeds aanwezige psychiatrische problemen voordat vaderschap begon?
- Vader reactief ziek door ziekmakende gedrag partner?
- Tgv grote problemen bij kind?
- Relatie of familieproblemen?
- Werk gerelateerde problemen?
- Last van verstandelijke beperking?
- Etc

Eventuele partner

- Psychisch gezond?
- Tegenwicht biedend tegen gedrag zieke partner?
- Zelf op afknappen staan door overbelasting?
- Misschien zelf psychische problemen?
- Of reactief op gedrag zieke partner?
- Of???

Contact kinderen/ouders verandert
Contact tussen kinderen verandert
Rolveranderingen binnen gezin
Instabiliteit op emotioneel,
organisatorisch en financieel
gebied
Aandacht/tijd naar zieke ouder
Angst/onzekerheid/traumatische
ervaringen
Tast toekomstbeeld gezin aan
Rouw om verlies gezondheid, om
verlies 'gelukkig, ongecompliceerd'
gezinsleven
Stagnatie ontwikkeling kinderen en
ouder als individu maar ook als
gezin
Ongelijkwaardige relatie tussen
ouders, ev. relatieproblemen
tussen ouders
Ev lagere sociaal-economische
status bij verlies baan en
inkomensachteruitgang

Denkstoornissen/wanen
Hallucinaties
Paranoïdie
Verwardheid
Depersonalisatie/derealiserende dissociatie
'levensmoe'/zelfmoordplannen/zelfmoord-
pogingen/zelfdoding
Depressiviteit
Agitatie
Apathie versus bovenmatige activiteit
Angsten (m.n. niet reële)
Slaapstoornissen
Eetstoornissen
Bizar gedrag
Verstoorde agressieregulatie
Verwaarlozing
Verslavingen

toename

Egocentrisme

Grillig, onvoorspelbaar
gedrag

Zorg en aandacht
nodig hebben

Schuld en
schaamtegevoel

machteloosheidsgevoelens

Korte lontjes, boze buien,
negatieve woorden tegen en over
kind 'dat kreng'

afname

Invoelend vermogen

Zelfredzaamheid

Interesse in de ander

energieniveau

Oordeels en
kritiekvermogen

Gezonde 'Ik'

Zelfbeheersing en
geduld

Impulscontrole en
frustratietolerantie

Zieke vader versus gezonde vader

- Minder spontaan naar kind
- Raakt kind minder vaak liefdevol aan
- Uit minder zijn goedkeuring naar kind
- Reageert vaker met boosheid, kritiek en afwijzing naar kind

Gemeenschappelijke kenmerken persoonlijkheidsstoornis

- Niet soepel bij normale patronen van geven en nemen in het bestaan van alle dag
- Verwachten dat een ieder zich ter wille van jou aanpast en verandert
- Eenrichtingsverkeer op alle gebieden
- Starre opstelling
- Nergens voor openstaan, m.n. niet voor nieuwe informatie die niet in overeenstemming is met je verwachtingen
- Geen tegenspraak of 'nee' verdragen

Risico's voor kind

- Emotionele, pedagogische, materiele en lichamelijke verwaarlozing
- Mishandeling
- Seksueel misbruik
- Medische zorg onthouden of overconsumptie
- Situatie buitenshuis onthouden
- Sociale isolatie, buurtconflicten, weinig/geen financiën
- High risk groep om eigen problematiek te ontwikkelen

Depressie
Bipolair
ADHD/ADD
ASS
Angststoornis
Borderline
Psychose/schizofrenie

Alarmbellen depressieve vaders

- Vermoeidheid, hoofdpijn, buikpijn, hartkloppingen, benauwdheid.
- Irritatie, angst, boosheid, onrust.
- Afname zin in seks of het buiten de deur zoeken.
- Afname eetlust.
- Meer risicovol gedrag, bv in verkeer, alcohol of drugsgebruik neemt toe.
- Isolement opzoeken, terugtrekken van familie en vrienden.
- Niet genieten van hun kind.
- Verlies belangstelling in gezin, werk, huishoudelijke of zorgtaken.
- Of juist vluchten in werk.
- EN DIT ALLES: ZONDER TE BENOEMEN DAT ZE DEPRESSIEF ZIJN.

Verdriet bij peuter en vader

- Sinds 3 weken huilt Hein regelmatig ontroostbaar op PZ, wijst ieder contact af, gaat andere kinderen slaan, raakt speelgoed niet aan.
- Vader geeft geen antwoord op vragen van leidsters over dit veranderende gedrag, anders dan: 'weet niet'.
- Dan haalt oma ineens Hein op van PZ en vertelt dat moeder gezin 3 weken geleden heeft verlaten en dat vader die ochtend comateus na zelfmoordpoging in ziekenhuis is opgenomen.
- 3 weken later gesprek met vader: 'ik was al 2 jaar depressief, niemand wist dit, mijn vrouw trok mijn gedrag niet meer', 'had ik er maar met iemand over kunnen praten, dan was het niet zover gekomen'.

Wat merkt kind van depressieve vader vergeleken met kind van niet-depressieve vader?

- Contact met vader is ingewikkelder, vaker onveilig en ongewenst voelen.
- Wordt vaker emotioneel verwaarloosd, krijgt minder vaderlijke aandacht en stimulans.
- Krijgt vaker boze bui, overdreven irritatie, slaag of felle uitval van vader.
- Wordt minder voorgelezen.
- Krijgt minder liefkozingen.
- Vaker negatieve opmerkingen gedurende de dag.
- Wordt vaker met vlakke of geïrriteerde blik door vader naar kind gekeken.
- Wees bedacht op reactief verhoogde stresshormoon bij kind door ervaren onlust: steeds minder in staat om 'kalm' te reageren. Huilbaby?

Risico's voor peuter

- Door onderstimulatie: minder erop uittrekken en wereld verkennen, beperkte leefwereld.
- Begrippenkader en woordenschat breidt onvoldoende uit.
- Beperking sociale en psychomotore ontwikkeling.
- Leer me de wereld kennen botst met laat me met rust.
- Peuter gaat denken: ik kan mijn energie niet kwijt, waarom is papa zo vaak boos op me, ik wil toch alleen maar leven in de brouwerij.
- Eigen wil peuter botst met vaders wil: toename ruzies, driftbuien, dwars gedrag peuter, hardhandig gedrag vader.
- Gevolg: peuter ongelukkig, depressie vader verdiept, negatieve spiraal, niet op eigen kracht te doorbreken.

Vader met bipolaire stoornis

- Kent zowel depressieve als manische periodes, beiden soms gepaard gaand met een psychose.
- Ook periodes waarin er geen sprake is van psychiatrische symptomen.
- Het kind groeit op met sterk wisselende toestandsbeelden bij de ouder evenals met sterk wisselende invulling van de ouderrol, variërend van 'goed genoeg' tot volledig falend.
- Deze sterke wisselingen veroorzaken onzekerheid en instabiliteit in denken en voelen bij het kind en een kritische instelling naar wat de toekomst brengt.
- Heeft de depressieve ouder een gebrek aan energie en opzien tegen de dag, de manische ouder is in alles de tegenpool.

Manische vader

- Is overactief en ziekelijk opgewekt, praat, belt, appt of e-mailt vrijwel continu en springt dan van de hak op de tak.
- Pakt van alles aan maar maakt niets af, is zeer impulsief, neemt ondoordachte beslissingen , geeft onverantwoordelijk grote bedragen aan geld uit.
- Denkt alles aan te kunnen, reageert bij tegenspraak kortaf en geprikkeld, heeft minder behoefte aan slaap en eten, maar meer behoefte aan seks of is seksueel ongeremd in woord en/of gedrag.
- Rekening houden met de behoeften van een kind is onmogelijk als de vader manisch is.

Vader met ADHD

- Veel gezelligheid, actie en lachen.
- Maar ook: chaotische en impulsieve opvoeding.
- Door ADHD: vader vergeet veel zaken, onderbreekt steeds verhaal of actie van kind.
- Doet duizend-en-één dingen: kind kan tempo niet bijhouden.
- Indien vader strak schema hanteert om eigen gedrag onder controle te houden: kind kan keurslijf opgelegd krijgen, lastig voor eigen autonomie.

Vader met ADD

- Dromerig, schijnbaar gedachteloos: kind gaat denken: papa is niet geïnteresseerd in mij of mijn verhalen.
- Vader ontgaat vaak essentie van wat kind zegt, kind voelt zich onbegrepen.

Vader met ASS

- Lastig om op meer dan één persoon te richten.
- Moeilijk te bevatten wat kind denkt en wil.
- Passende reactie blijft vaak uit.
- Wereld en contact met kind is gecompliceerd en verwarrend.
- Contact met kind gaat gepaard met stress, angst, onzekerheid en paniekgevoelens.
- Gevolg: terugtrekken of ongebreidelde paniek- en woedebuien of versterkte dwanghandelingen of rituelen.

Kind van vader met ASS

- Waarom doet mijn vader zo afstandelijk?
- Waarom snapt mijn vader mij niet?
- Waarom ontregelt mijn vader zo snel?
- Waarom moet alles op zijn manier?
- Wat is er toch met mijn vader?

Vader met angststoornis

- Vader is snel in paniek, ziet overal gevaren, durft weinig met zijn kind.
- Vader praat overwegend in angstige en waarschuwendende bewoordingen, vaak in situaties waarin kind niet angstig is of waar geen gevaar dreigt.
- Vader neemt kind mee in eigen angsten.
- Kind krijgt geen kans om wereld onbekommerd te ontdekken.

Vader met borderline

- Kind is er alleen als behoeftebevrediging voor vader en als het hem uitkomt, anders wordt kind als lastig ervaren, genegeerd en op afstand gehouden.
- Afhankelijk van vader's stemming en emotionele behoeften slingert vader heen en weer tussen betrokkenheid bij en verwaarlozing van zijn kind.
- Kan liefde voor kind in - en uitschakelen.
- Kan schrikbarend gewelddadig zijn in uitlatingen naar/over kind.
- Regels worden inconsequent opgelegd, gevolg: kind steeds meer onzeker, machteloos en hulpeloos.
- 'Het kind huilt om mij te pesten'.
- Door zeer gebrekkige impulsbeheersing: veiligheid van kind in gevaar.
- Kind steeds weer overvallen door onvoorspelbare gedrag vader.

Vader met psychose

- Kind ervaart vader als angstig en onveilig, raar/eng uit de ogen kijkend.
- Vader is teruggetrokken, passief, vergeetachtig, verward, snel geïrriteerd of boos, verwaarloost zichzelf, achterdochtig.
- Overmatig bezig met geloofszaken, filosofie en paranormale onderwerpen, 'vreemde' of enge dingen zeggend of het kind aanzien voor de duivel.
- Veronachtzaming op alle gebieden.
- Ontwikkelingsproblemen kind op alle gebieden, o.a. cognitief.
- Gedrag vader voedt bij kind wantrouwen en onveilig voelen, ook naar de buitenwereld toe.

Alleen maar verliezers

- Vader en moeder hebben beiden schizofrenie en zijn zorgmijders.
- Hebben de dagelijkse zorg van peuter van twee jaar.
- Reden 1ste huisbezoek: burens slaan alarm ivm lawaai.
- Huisbezoek: moeder is niet thuis, zwerft over straat op zoek naar eten. Vader loopt verward met hamer op muren te slaan.
- Peuter is in weken niet gewassen, ontlasting overal vastgeplakt. In flesje drabbig water, lege koelkast, op aanrecht twee beschimmelde boterhammen.

Namens de vaders en hun kinderen:
bedankt!